

Leon Elautprijs 2020

van de

Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal en Letteren

(periode 2016-2019)

Juryverslag

De Leon Elautprijs bekroont een studie op het gebied van de culturele Vlaamse Beweging in de 19de en de eerste helft van de 20ste eeuw. Het gaat om een vierjaarlijkse prijs, dat wil zeggen dat de jury voor de prijs 2020 kon selecteren uit alles wat zij binnen het domein in de periode 2016-2019 aan waardevols of vernieuwends, zowel als boek of dissertatie, had opgemerkt.

Ondanks die ruime periode kon de jury in eerste instantie slechts een tweetal studies behouden. Daarbij bleek dat de geselecteerde studies weliswaar uitstekend van kwaliteit waren, maar spijtig genoeg het thema van de culturele Vlaamse Beweging slechts zijdelings behandelden. In een tweede ronde nam de jury de productie themagericht opnieuw onder de loep en kwam uiteindelijk bij de biografie van Ludo Stynen over Pol De Mont terecht.

Ludo Stynen is een geroutineerd biograaf. Met de publicatie van *Pol De Mont. Een tragisch schrijversleven* in 2017 heeft hij nu vijf biografieën op zijn naam (naast die van de gezusters Loveling, Lode Zielens, Anton Bergmann en Jan Frans Willems). Daarmee heeft hij een ruime kennis opgedaan over een reeks literaire auteurs die ook, in mindere of meerdere mate, een rol hebben gespeeld in de geschiedenis van de Vlaamse beweging.

Stynen heeft niet de ambitie het genre van de biografie grondig te vernieuwen. Hij is eerder een klassiek en traditioneel biograaf die zich uitgebreid documenteert en die vooral een scherp oog heeft voor archiefmateriaal. Hij neemt ook telkens de zorg om gewetensvol en met veel doorzettingsvermogen de bestaande literatuur op te zoeken, samen te vatten of te parafaseren, soms ten koste van de beknoptheid en de vlotheid van zijn verhaal. Hij gaat eerder nevenschikkend dan selectief te werk. Daarbij betoont hij groot respect, wellicht te groot voor een kritische lezer, voor oudere bronnen en literatuur. Men zou hem een goede dosis durf willen toewensen om die soms achterhaalde standpunten achter zich te laten en, gesteund door de meest recente inzichten in de literatuur, een fundamenteel nieuwe visie te presenteren.

Dat neemt niet weg dat Ludo Stynen met zijn *Pol De Mont* wellicht zijn beste biografie geschreven heeft, een biografie die, wat de Elautprijs betreft, op een gelukkige manier ook nog volledig binnen het domein van de culturele geschiedenis van de Vlaamse beweging valt. De werkzaamheden van Stynen als biograaf getuigen van een onverminderde aandacht

voor figuren die een rol hebben gespeeld in de geschiedenis van de Vlaamse emancipatie. Daardoor alleen al verdient hij bekroond te worden met de prijs. Met het levensverhaal van Pol De Mont zet Stynen de kroon op zijn werk. Dat het verhaal zo rijk gevuld is, heeft natuurlijk in de eerste plaats te maken met de figuur van De Mont zelf die met een 'onvergelijkbaar enthousiasme' een veelzijdige activiteit aan de dag heeft gelegd als studentenleider, leraar, redenaar, schrijver, dichter, criticus, volkskundige, kunsthistoricus, conservator, activist, inspirator, mentor en organisator. Hij was en bleef een bezielende woordvoerder van de Vlaamse beweging. Hij bouwde ook een internationaal netwerk op. Ideologisch doorliep hij het hele spectrum van katholiek tot liberaal.

De biografie kon beschikken over een gigantisch nagelaten persoonlijk archief. Stynen brengt De Mont opnieuw onder de aandacht, maar dat niet alleen. Met zijn gekende speurzinnigheid vult hij meer dan één lacune in onze kennis over het leven en het werk van De Mont, zoals over zijn ideologische positie tijdens WO I en zijn fin de carrière als hoofdredacteur van de krant *De Schelde*, spreekbuis van de Frontpartij, waarmee hij radicaliseerde in het Vlaams-nationalisme. Hiermee stelt hij het werk van De Monts eerste biografie (George Meir 1932) substantieel bij.

Talrijke Vlaamsgezinde acties en strijdpunten komen aan bod, zoals het pangermanisme, het algemeen stemrecht en de vernederlandsing van de Gentse universiteit. Over al die zaken wist de auteur een overvloed aan primair en secundair materiaal op te sporen en te rapporteren. Ook slaagt Stynen erin de 'tragiek' van De Mont in beeld te brengen, die zijn hele leven heeft gewijd aan de ontvoogding van het Vlaamse volk, maar daarvoor in zijn ogen niet navenant werd beloond of gewaardeerd. Met zijn profiel van democratisch flamingant werd hij ook gedwarsboomd als liberaal politicus. Zijn poging om een flamingantisch programma te realiseren over de partijen heen mislukte.

Als veelschrijver werd hij ook nog eens te licht bevonden en gepasseerd door de nieuwkomers van *Van Nu en Straks*, die hij overigens zelf als 'onbevooroordeeld criticus' met veel aandacht en waardering is blijven volgen. Uiteindelijk berust het tragische van dit schrijversleven in de paradox tussen De Monts strijdend actief idealisme en zijn 'oppervlakkige' zoektocht naar roem en succes, waardoor hij modes in het literaire en culturele leven volgde of naliep – en daarbij naar de woorden van Karel van de Woestijne meer en meer zijn eigen oorspronkelijkheid verloor – maar ook de jongeren te weinig het licht gunde, terwijl hij niets liever had dan door diezelfde jongeren op de handen te worden gedragen. Hij was modernist én nationalist, zonder tussen beide een keuze te kunnen maken. Daarmee tilt Stynen zijn figuur boven de feiten uit en zegt hij wellicht ook iets fundamenteels over de idealen en frustraties van dé schrijver-flamingant uit het laatste kwart van de negentiende eeuw en het eerste van de twintigste eeuw. Dat is een grote verdienste.

Met zijn vijf biografische boekwerken kan Ludo Stynen worden beschouwd als een waardevolle kroniekschrijver van een aantal vooraanstaande schrijvers die in het Vlaamse culturele ontvoogdingsproces en de natievorming in Vlaams-België een rol hebben gespeeld. De jury heeft geoordeeld dat dit geheel op zich verantwoordt om hem wegens zijn algemene verdiensten voor de studie van de Vlaamse beweging met de Leon Elautprijs 2020 te bekronen.

De jury

Piet Couttenier (voorzitter), Anne Marie Musschoot, Wim Vandenbussche en Leen van Dijk